

POSTANOWIENIE

27 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 27 listopada 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J.D.
przeciwko Ł.D.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
oraz z powództwa J.D.
przeciwko A.D.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej J.D.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z 11 stycznia 2023 r., I ACa 463/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz adw. K.K. opłatę w kwocie 7500 (siedem tysięcy pięćset) zł, podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym;**
- 3. nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący

wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 11 stycznia 2023 r., (sygn. akt I ACa 463/21) pełnomocnik z urzędu powoda – J.D., oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłankach określonych przez art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. Skarżący powołując przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., stwierdził, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów apelacyjnych, która wymaga rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, a dotycząca wykładni art. 898 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 897 k.c. w zw. z art. 128 k.r.o. i okoliczności wyłączających stwierdzenie niewdzięczności, pomimo naruszenia obowiązków alimentacyjnych względem darczyńcy. Pełnomocnik skarżącego, powołując się na powyższą przyczynę kasacyjną, stwierdził, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane są dwa stanowiska: jedno wskazujące na istnienie obowiązków, w tym przede wszystkim obowiązku alimentacyjnego, których świadome naruszenie, ze względu na ich wagę, zawsze prowadzi do wystąpienia rażącej niewdzięczności oraz drugie, które relatywizuje naruszenie nawet takich obowiązków, jak alimentacyjne do okoliczności konkretnego przypadku i zawinienia darczyńcy, przy czym wskazał na przykładowe rozstrzygnięcia tego Sądu. Na podstawie tych orzeczeń pełnomocnik skarżącego stwierdził, że odrębnego potraktowania wymaga umyślne naruszenie obowiązków alimentacyjnych wobec osoby starszej, jako darczyńcy. W dalszej kolejności zaprezentował wywód, którym wprost odniósł się do okoliczności stanu faktycznego sprawy, ustalonego przez Sąd odwoławczy. W szczególności wskazał, że Sąd Apelacyjny w Krakowie przyjął, iż

zaprzestanie alimentacji, niedostarczenie środków finansowych w podstawowym zakresie i odebranie oddanego w używanie samochodu może być usprawiedliwione niewłaściwym (w ocenie Sądu) zachowaniem darczyńcy i nie stanowi to przejawu rażącej niewdzięczności usprawiedliwiającej odwołanie darowizny. W konsekwencji pełnomocnik powoda stwierdził, że wszystkie zaprezentowane w uzasadnieniu powołanej przesłanki tzw. „przedsądu” okoliczności, uzasadniają potrzebę ponownej interpretacji art. 898 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 897 k.c. oraz w zw. z art. 128 k.r.o. przez Sąd Najwyższy. Ponadto w ocenie pełnomocnika skarżącego jego skarga kasacyjna zasługiwała na przyjęcie, gdyż jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Dla wykazania tej przesłanki zaprezentował on wywód odnoszący się wprost do ustalonego przez Sąd drugiej instancji stanu faktycznego, stwierdzając, że w realiach sprawy „Sąd Apelacyjny uznał, że obdarowany w ramach sankcji za działania darczyńcy może go karać pozbawiając podstawowych środków utrzymania oraz środków transportu i to w sytuacji, kiedy mamy do czynienia z osobą starszą i schorowaną. Zarówno pozbawienie środków do życia jak i środka przemieszczania się dla osoby starszej i schorowanej stanowi przykład skrajnej rażącej niewdzięczności”. Należy wskazać, jak podkreślił pełnomocnik skarżącego, że „nie do zaakceptowania jest pogląd uprawniający do sankcjonowania seniorów przez obdarowanych za ich „złe” zachowanie pozbawieniem środków utrzymania lub też usprawiedliwianie ich niedostarczania w podstawowym zakresie”. Wyszczególnione przez pełnomocnika skarżącego okoliczności miały, w jego ocenie, przesądzać o „oczywistej zasadności” skargi.

Odnosząc się do powołanej przez pełnomocnika skarżącego przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. należy zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, iż oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), wymaga wykazania, iż określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (podając przedmiot i dane identyfikujące orzeczenia). Rozbieżności

w orzecznictwie powinny dotyczyć różnych spraw, a nie jednej, w której orzekające sądy powszechne mają odmienne poglądy na sprawę. Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 czerwca 2019 r., V CSK 613/18 i powołane tam orzecznictwo). W konsekwencji, potrzeba wykładni przepisów prawnych występuje, jeżeli co do konkretnego przepisu prawnego brak jednolitej lub utrwalonej judykatury, a zwłaszcza orzecznictwa Sądu Najwyższego, albo przyjęta i dominująca wykładnia jest oczywiście błędna lub kontrowersyjna. Skarżący powinien bądź wskazać argumentację przemawiającą za zmianą dotychczasowej wykładni, bądź wykazać, że dany przepis prawny, chociaż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wyjaśnienia i powinien zostać zinterpretowany przez Sąd Najwyższy. Skarżący, reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, nie sprostął temu obowiązkowi. W skardze przedstawiono niewątpliwie w wybiórczo wskazanych orzeczeniach, rozbieżne stanowiska Sądu Najwyższego dotyczące wykładni powołanych w skardze kasacyjnej przepisów, ale nie uzasadnia to uznania, że doszło tym samym do wykazania przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Należy bowiem zwrócić uwagę na stanowisko zajęte w postanowieniu Sądu Najwyższego z 29 maja 2020 r., V CSK 628/19, zgodnie z którym nie ma ogólnej reguły pozwalającej na uznanie zachowania obdarowanego wobec darczyńcy za rażącą niewdzięczność uzasadniającą odwołanie darowizny; oceny tej należy dokonywać *ad casum* z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 7 maja 1997 r., I CKN 117/97; z 12 maja 1998 r., II CKN 729/97; z 17 listopada 2011 r., IV CSK 113/11; z 23 listopada 2018 r., II CSK 646/17). Nadto, należy mieć na względzie, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrócono uwagę, iż do sądu *meriti* należy kwalifikowanie określonego stanu faktycznego jako „rażącej niewdzięczności” i nie jest możliwa unifikacja tego pojęcia ani stworzenia jego uniwersalnej syntezy. Nie ma bowiem ogólnej reguły pozwalającej na uznanie zachowania obdarowanego wobec darczyńcy za rażącą niewdzięczność uzasadniającą odwołanie darowizny (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego

z 16 stycznia 2015 r., III CSK 312/14). Mając jednocześnie na względzie rozważania skarżącego, celem wykazania przedmiotowej przyczyny kasacyjnej, należy zauważyć, że nie zaprezentował on wyводу jurydycznego przemawiającego za zmianą obecnej wykładni, która jako taka jest obowiązująca, nie wywołuje kontrowersji oraz przede wszystkim nie wymaga weryfikacji przez Sąd Najwyższy. W tej sytuacji skarżący pod pozorem potrzeby ponownej wykładni powołanych we wniosku o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania przepisów art. 898 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 897 k.c. oraz w zw. z art. 128 k.r.o. w istocie próbuje zaangażować Sąd Najwyższy do ponownego osądu sprawy, podczas gdy oraz wbrew założeniu przyjętemu w skardze kasacyjnej, Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową, przed którą dochodzi do ponownego jej rozpoznania. W efekcie należało przyjąć, że przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie została przez skarżącego wykazana.

Analogiczny skutek odniosła też przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Zachodzi ona, bowiem, wtedy, gdy zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecnictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19). Nadto w orzecnictwie Sądu Najwyższego stwierdzono, iż Sąd ten, rozpoznając nadzwyczajny środek odwoławczy w postaci skargi kasacyjnej, jest związany ustalonym stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Związanie to wyklucza, w efekcie, nie tylko przeprowadzenie w jakimkolwiek zakresie dowodów, lecz także badanie czy

sąd drugiej instancji nie przekroczył granic swobodnej ich oceny. Z tego punktu widzenia każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalny (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 211/06).

Wskazanych wymogów skarżący nie spełnił. Zaprezentowane przezeń uzasadnienie wniosku o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy odnośnie do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący bez głębszej analizy prawnej - powołując się na jedno zdanie z uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 15 lutego 1994 r., I ACr 684/93 - ograniczył się do stwierdzenia, że uchybienia przepisom prawa materialnego przez Sąd Apelacyjny mają charakter elementarny. Tymczasem stanowisko prawne zajęte przez Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku znajduje potwierdzenie w orzeczeniach Sądu Najwyższego przytoczonych nawet przez samego skarżącego.

Trzeba również wskazać, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O przyznaniu adwokatowi K.K. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Krakowie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, obejmujących opłatę w kwocie 7500 zł, podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług – na stosowny wniosek zawarty w skardze kasacyjnej – Sąd Najwyższy postanowił na podstawie § 8 pkt 8 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 4 ust. 1 i 3 w zw. z § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763).

Sąd Najwyższy na podstawie art. 102 k.p.c. z uwagi na strony postępowania pozostające w bliskich relacjach rodzinnych, jak również sytuację majątkową i osobistą powoda postanowił nie obciążać go kosztami postępowania kasacyjnego poniesionymi przez pozwanych.

(A.G.)

r.g.